

Міністерство освіти і науки України
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

04074. Київ, Вишгородська, 19

Тел. 430-02-60, 430-43-90

e-mail: nenc@nenc.gov.ua

«11» жовтня 2022 р.

№ 186

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України рекомендує закладам освіти долучитися до створення барнахус-класів для надання допомоги дітям.

**Положення
про Барнахус-клас Національного еколого-натуралістичного центру
учнівської молоді МОН України**

Це Положення визначає мету, структуру Барнахус-клас Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України (далі - Барнахус-клас НЕНЦ), організацію, основні завдання, принципи, функції, зміст та порядок діяльності і є правовою та організаційно-методичною основою його роботи.

Актуальність

Проблема насильства над дітьми є загальносвітовою. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, насильство над дітьми є глобальною проблемою з серйозними довічними наслідками. За статистикою, чверть усіх дорослих зазнали фізичного насильства в дитинстві. Кожна п'ята жінка та один із 13 чоловіків повідомляли про сексуальне насилля та жорстоке поводження з ними в дитячому віці. Наслідки жорстокого поводження з дітьми включають порушення фізичного та психічного здоров'я протягом усього життя, а соціальні та професійні його результати можуть врешті-решт уповільнити економічний та соціальний розвиток країни.

В Україні проблема насильства над дітьми є доволі гострою. Її актуальність для суспільства полягає у тому, що вона є комплексною, непрогнозованою та важко розв'язуваною. Коли дитина зазнає насильства, ряд різних суб'єктів зокрема соціальні служби, медичні заклади, правоохоронні органи, прокурори та судді, зобов'язані сприяти дотриманню прав дитини та діяти в найкращих її інтересах. Наразі ці суб'єкти не завжди працюють злагоджено: дитина проходить через ряд установ та має неодноразові допити у різних спеціалістів, у різних місцях, із використанням різних методів збирання інформації. Переміщення дитини між різними установами та відомствами з метою опитування та опису ситуації, пов'язаної з насильством щодо неї, викликає у дитини повторне травмування (повторну віктимізацію). Вона повторно переживає ті самі страхи, з якими стикнулася. Такі багаторазові опитування дитини в різних містах і установах, які часто проводяться без використання зрозумілих для неї підходів, призводять до повторної її

травматизації (віктимізації) того, що результати опитування різняться між собою, в результаті чого дуже часто покази дитини як свідка або потерпілої особи можуть бути спотворені або дискредитовані.

Дослідження показали, що така повторна віктимізація може завдати навіть більшої шкоди дитині, ніж саме насильство. Крім того, неодноразові допити, проведені людьми, які не пройшли спеціальну підготовку, можуть спотворити розповідь дитини про події через навіювання та негативно вплинути на хід розслідування кримінальної справи. Діти, які постраждали від насильства або інших протиправних дій чи стали їх свідками, під час здійснення досудового розслідування та судового розгляду потребують застосування відповідних заходів, отримання комплексних і скоординованих послуг і допомоги. Тому в останні роки дедалі більше говорять про необхідність запровадження міжвідомчої та міждисциплінарної співпраці у поєднанні із застосуванням спеціальних практик та методик допиту дитини як рішучого кроку в захисті прав дітей, які постраждали від кримінальних правопорушень, та дітей, які стали свідками жорстокого поводження та насилля. Також важливо, щоб учасники процесуальних дій повністю розуміли те, як їхні дії вплинуть на дитину, тобто надавали першочергове значення забезпеченню прав дитини. Це вимагає відповідальності та активної участі всіх організацій, залучених до цього процесу.

У різних країнах упроваджені у практику різні типи надання послуг міждисциплінарними та міжвідомчими структурами — залежно від правових систем, соціальних структур, культурних традицій тощо. У деяких державах відбувається поступове формування комплексних і добре злагоджених міжвідомчих та міждисциплінарних служб за певними моделями. Проте однією з найбільш ефективних моделей міжвідомчої та міждисциплінарної співпраці, апробованих у світі, є модель Barnahus (далі — «Барнахус»). Сьогодні цю модель визнано кращою практикою із захисту дитини від насильства та подолання наслідків насильства, якого зазнала дитина.

Війна і діти

Внаслідок повномасштабної війни РФ проти України станом на 8 вересня ц.р. понад **1125** українських дітей постраждали. За офіційною інформацією ювенальних прокурорів, **383** дитини загинули. Також понад **742** дитини отримали поранення різного ступеню тяжкості, повідомляє Офіс Генерального прокурора.

Найбільше дітей постраждало у Донецькій області – 389, Харківській – 205, Київській – 116, Миколаївській – 72, Чернігівській – 68, Луганській – 61, Херсонській – 55, Запорізькій – 46, Дніпропетровській – 26.

7420 дітей були депортовані з України. Водночас **55** – вдалося повернути назад.

За даними Національної поліції, з початку війни вдалося відшукати **5469** зниклих дітей.

Також внаслідок бомбардування та обстрілів російськими окупантами було пошкоджено **2472** заклади освіти. З них **289** – зруйновані повністю.

Майже кожна дитина в Україні зазнала впливу війни, зокрема, це є розлучення з родиною, жорстоке поводження, сексуальна експлуатація, торгівля людьми.

«Діти в Україні терміново потребують безпеки, стабільності, доступу до безпечного навчання, послуг із захисту та психосоціальної підтримки. Але найбільше дітям України потрібен мир», - підсумувала виконавча директорка ЮНІСЕФ. виконавча директорка Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) Кетрін Рассел.

Нормативно-правова база

Основними законодавчими засадами для впровадження моделі «Барнахус» в Україні є: Закон України «Про охорону дитинства», у якому міститься визначення понять «дитина», «право дитини на життя, охорону здоров'я, соціальний захист, розвиток та сім'ю», передбачено основні напрями державної політики у сфері захисту прав дітей, які базуються на найкращих інтересах дитини; Кримінальний кодекс України (в частині злочинів, скоєних проти дітей); Кримінальний процесуальний кодекс України, яким передбачено процедуру участі дітей, потерпілих від злочинів чи свідків злочинів, у кримінальних провадженнях на всіх етапах досудового та судового розслідувань, фіксації й оцінювання свідчень дітей, порядок проведення допиту, забезпечення прав та інтересів дітей; Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротської конвенції)», у якому йдеться про необхідність створення спеціалізованих служб підтримки потерпілих, щоб сприяти опитуванню дітей, які стали жертвами або свідками сексуального насильства; інші закони та підзаконні нормативно-правові акти національного законодавства.

Барнахус (від *barna hús* — у перекладі з ісландської мови «будинок для дітей») — це місце, де багатопрофільна міжвідомча команда, до якої входять представники правоохоронних органів, кримінального судочинства, служб захисту дітей, а також медичні працівники і працівники сфери захисту психічного здоров'я, співпрацює, щоб забезпечити дітям — жертвам та свідкам насильства-скоординований ефективний захист, послуги та правосуддя, дружнє до дітей.

Барнахус-клас НЕНЦ проєкт, який направлений на надання допомоги дітям:

- відносно яких є припущення або упевненість в тому, що вони стали жертвою насильницьких злочинів (проти життя і здоров'я), незаконного позбавлення особистої волі, незаконного примусу, незаконних погроз, домагань і інших злочинів (проти свободи і миру);
- які вимушено покинули свої домівки та мігрували.

Діяльність Барнахус-клас НЕНЦ ґрунтується на таких **загальних засадах**:

- приділення першочергової уваги найкращим інтересам дитини в усіх заходах і рішеннях;

- недопущення дискримінації та забезпечення рівного доступу і ставлення до всіх дітей;
- поваги та неупередженого і небайдужого ставлення до дитини та близьких членів сім'ї, що не є кривдниками, з боку суб'єктів, що залучені до діяльності у «Барнахус-клас НЕНЦ»;
- індивідуального підходу до дитини, в тому числі з урахуванням її вікових та інших особливостей;
- комплексного реагування на потреби дитини;
- конфіденційності.

Завдання «Барнахус-клас НЕНЦ»: надати дітям та підліткам, які зазнали різних видів жорстокого поводження і злочинів, доступної та належної психологічної підтримки засобами еколого-натуралістичної діяльності (використовуючи терапію контактного зоопарку, Школи народних ремесел, проектна діяльність тощо); запобігти психологічному виснаженню дітей в умовах тривалої травматизації, спричиненої війною в Україні.

Одним із основних **принципів** роботи Барнахус-клас НЕНЦ є доброзичливість і дружнє ставлення до дітей, постраждалих від насильства та жорстокого поводження, та принцип роботи усіх спеціалістів із дитиною «під одним дахом».

Принципами діяльності Барнахус-клас НЕНЦ є:

- науковість, цілісність і наступність, професійна компетентність та відповідальність;
- індивідуальний підхід;
- доступність соціально-педагогічних та психологічних послуг (допомоги);
- міждисциплінарність, комплексність і системність у здійсненні професійної діяльності;
- добровільність;
- людиноцентризм та партнерство;
- конфіденційність;
- дотримання норм професійної етики.

Функції Барнахус-клас НЕНЦ:

- діагностично-прогностична – психолого-педагогічне вивчення чинників становлення особистості, її індивідуального розвитку;
- організаційно-методична – планування діяльності та координація взаємодії учасників освітнього процесу;
- корекційно-розвиткова – система впливів, спрямованих на подолання визначених проблем, труднощів, негативних емоційних станів тощо у здобувачів освіти; подолання різних форм девіантної поведінки; сприяння розвитку освітніх, інтелектуальних, загальних, спеціальних та соціальних здібностей, формування мотивації до освітньої діяльності у здобувачів освіти; надання психолого-педагогічної допомоги здобувачам освіти з метою адаптації до умов навчання і життєдіяльності;
- консультативна – допомога у вирішенні проблем щодо розвитку, виховання, навчання та формування психологічної і соціальної компетентності учасників освітнього процесу;

- соціально-захисна – здійснення соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу, які опинилися у складних життєвих обставинах, перебувають у кризових ситуаціях; захист конституційних прав і статусу, законних інтересів здобувачів освіти.

Співпраця

«Барнахус-клас НЕНЦ» може бути базою для проведення психолого-педагогічних практик студентами закладів вищої освіти.

Фінансування діяльності «Барнахус-клас НЕНЦ»

Фінансування діяльності «Барнахус-клас НЕНЦ» здійснюється згідно із законодавством.

Директор НЕНЦ

Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ